

VIS HENSYN, NÅR DU BESØGER NYORD BY

Når du besøger Nyord by er du ikke i et museum, men i en levende by. Noorboerne, som de kalder sig, byder gæster velkommen, men de passer på deres by og har ret til et uforstyrret hverdagsliv.

Respektér derfor forbuddet mod bilkørsel i Nyord By og parkér på p-pladsen ved indgangen til byen. Respektér også privatlivets fred.

Trænger du til et hvil, er du velkommen til at bruge rasteplasserne ved p-pladsen, brøndpladsen eller havnen, hvor der også findes offentlige toiletter.

På forhånd tak og god tur i Nyord by!

AGERLAND OG STRANDENGE

Nyord er ca. 5 km² stor og består af ca. 120 ha moræne-jord, hvor Nyord By og agerjorden ligger. Derudover består øen af 400 ha strandenge, som oversvømmes af saltvand hver vinter og afgræsses om sommeren. Engene er hjemsted for et meget rigt plante- og fugleliv og kendes som et af de bedste levesteder for vade- og svømmefugle i Danmark. Fuglelivet kan studeres fra fugletårnet ved landevejen, midt på engene. Du kan besøge Hyldevang Naturcenter, Nyords eneste udflyttergård, der i dag ejes af Skov- og Naturstyrelsen. Her findes naturlegeplads, bålhytte, shelters, lade med udstilling, sansehavne, et handicapvenligt udsigtspunkt over engene og en lokal wifi-station, som giver adgang til film, historier og mange informationer.

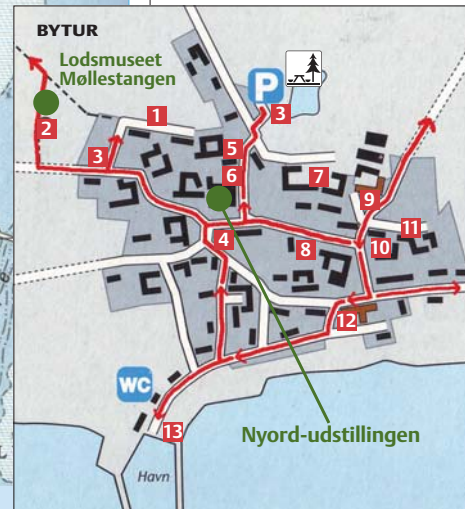
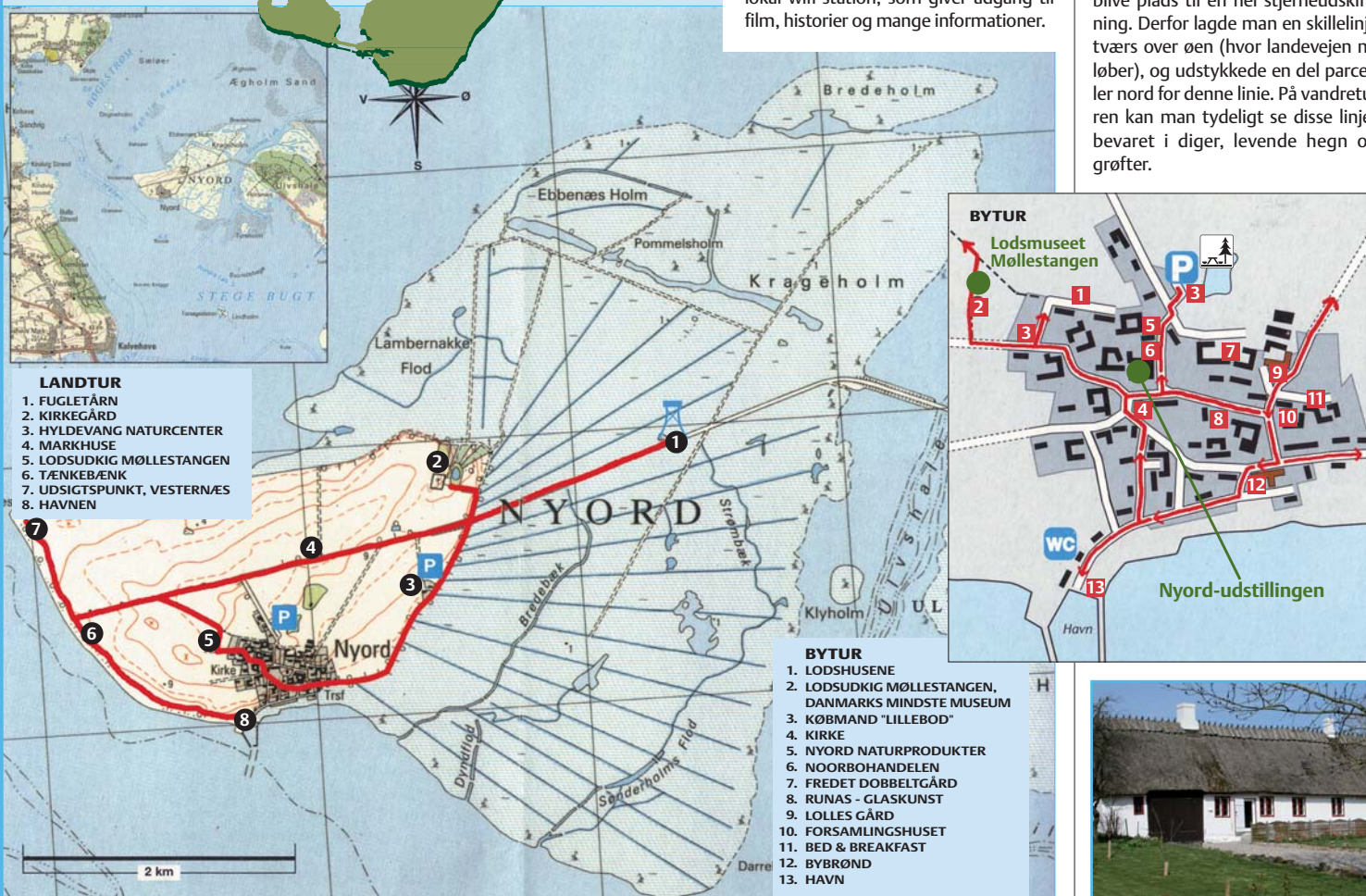
KLASSISK DANSK LANDSBY

Nyord By er en af de mest velbevarede landsbyer i Danmark. Kun en enkelt af de 20 gårde er flyttet ud fra landsbyen siden agerjordens udskiftning under landboreformerne i 1800-tallet. Halvkredsen af gårde, delvis sammenbyggede, tegner stadig landsbyens form. De ca. 40 huse, der blev bygget i 1800-tallet, ændrede ikke på dette, da de blev bygget inden for kredsens og ned mod vandet, på udstykkede haveparceller. Når man går gennem de smalle gader, kan man stadig genkende landsbystrukturen fra fællesskabets tid før landboreformerne. Da man udskiftede markerne, kunne der ikke blive plads til en hel stjerneudskiftning. Derfor lagde man en skillelinje tværs over øen (hvor landevejen nu løber), og udstykkede en del parceller nord for denne linie. På vandreturen kan man tydeligt se disse linjer bevaret i diger, levende hegn og grøfter.

LODSERI SOM HOVEDERHVERV

Det lille øsamfund var stort set selvforsynende. Hovederhvervene var landbrug, fiskeri og lodseri. I 1769 solgte kongen Møn med tilliggende øer, heriblandt Nyord, til bønder eller godsejere. Nyords 20 gårdmænd købte øen for 3903 rigsdaler mod at påtage sig lodspigten. Lodseriet blev mellem 1700 og 1879 det vigtigste erhverv for "Nordboerne", som de kaldte sig. Farvandede omkring Nyord har altid haft strategisk betydning for sejladsen i regionen. Allerede i vikingetiden førte ruterne fra Gotland til Hedeby igennem disse farvande. Hovedruten gik gennem det smalle Ulvshale Løb mellem Nyord og Ulvshale. Her er vandet mange steder kun 1/2 m dybt lige ved siden af sejlrenden, så der var stort behov for lodser.

Fra 1721 havde Nyords 20 gårdmænd og 7 husmænd eneret og pligt til lodseri i farvandet. Ved vintertid var det hårdt at tage ud i snefog og storm, i en lille åben jolle, kun med sejl, for at hjælpe et skib sikkert igennem. Der var gode penge i lodseriet. Lodspengene deltes mellem den lods, der havde foretaget lodsning, og den fælles lodskasse. Lodspigten blev ophævet i 1879, og lodserne blev statsansatte. Fra denne periode stammer lodshusene i byens vestlige del og lodsudkiggene "Møllestangen", det lille rødstenshus på bakken lige vest for byen, hvor der i 2013 blev indrettet Danmarks mindste museum, der fortæller om lodseriet på Nyord. Flaget fungerede som signalfag. I 1940 var der 3 lodser tilbage på Nyord, i 1957 kun én – og i 1966 blev lodseriet nedlagt.

NYORD KIRKE

I 1846 havde Nyord fået så mange indbyggere, at de ønskede deres egen kirke. Den blev bygget efter tegninger af arkitekt C. Glahn, med en karakteristisk ottekantet grundplan. Nordboerne samlede selv i vinteren 1845/46 de fornødne sten til kirkens grund og til indhegning af kirkegården, som anlagdes uden for byen. Samtidig fik byen en præstegård og en skole.

HANDELSLIV PÅ NYORD

Omkring 1900 var der så mange mennesker på Nyord (365), at der var kundegrundlag til 5 købmænd. En af dem fik navnet "Sans Souci" ("ingen sorger") og blev af sin sidste ejer, købmand Lilly Hansen, drevet i over 50 år. I dag har Nyord 40 fastboende, men der er alligevel plads til et livligt handelsliv på øen. Købmandsbutikken drives i dag i Lillys ånd fra "Lillebod" på Grusvejen. Den fine lille forretning "Nyord Naturprodukter" har til huse lige over for Nyord

udstillingen og "Nyord Sennepsmølle". "Noorbohandelen", efterhånden kendt i hele landet, sælger kvalitetsspiritus i løsvægt og lokale specialiteter i cafeen. Nyord har sin egen kro, "Lollesgaard", hvor gæsten kan nyde et godt måltid i den hyggelige krostue eller i haven.

Besøg også glaskunstneren Runa Helle-søe i sit arbejdende værksted med galleri.

VANDET VAR DEN VIGTIGSTE TRANSPORTVEJ

Al transport til og fra øen foregik med skib og båd frem til 1968, da Nyordbroen blev indviet. I første del af 1900-tallet foregik en stor del af transporten med postbåden "Røret", som blev søsat i 1902. "Røret" fragtede post og passagerer mellem Nyord og Stege i 65 år. Bådføreren var ikke meget for urolige heste eller kreaturer, så dyrene blev ofte "svømmet" over Ulfshaleløbet. De blev trukket ud over fladvandet, og under vilde "protester" måtte de svømme bag prammen, indtil de igen fik fast grund under fødderne. Der var også problemer med at få fragtet større maskiner til øen. De moderne maskiner var store, og en mejetærsker var ikke let at få placeret på den lille båd.

POSTBÅDEN RØRET VENDER EFTER 30 ÅR TILBAGE TIL NYORD

Der gik et stort ønske i opfyldelse, da Noorboerne i august 2008 fik tilbud om at købe deres gamle postbåd "Røret" tilbage til øen. Efter omfattende restaurering sejler "Røret" i dag som foreningsdrevet fartøj. Du kan blive medlem i foreningen og læse mere på www.nyord.info

NYORD-UDSTILLINGEN

I 2004 åbnede den kulturhistoriske udstilling om Nyord. Den er skabt i samarbejde mellem Møn Bibliotek og Nyord Lokalhistoriske Forening. Nyords beboere har ydet en stor indsats for bevarelse og synliggørelse af øens enestående kulturarv. Udstillingen har fået sit eget flotte lokale i den smukke gamle lodsgård Nyord Bygade 1 (se kort).

Den 6. september 2013 åbnede H.M. Dronning Margrethe II Danmarks mindste museum lodsudkig "Møllestangen".

Udstillingen & Møllestangen er åben dagligt hele dagen fra påske til november.

NYORD

BYEN OG ØEN

Lødgiver: Vordingborg Udviklingselskab i samarbejde med Nyord Lokalhistorisk Forening. Fotos: Benit Tenberg, Lokalhistorisk Arkiv Nyord. Layout: BJ IdréReklame.

Visit Møn & Sydsjælland

www.visitmoen.com · www.visitvordingborg.com
www.visitpraestoe.com

Denne folder er udgivet med tilskud fra Friluftsrådets "Tips & lotto midler til friluftslivet" og Fagsekretariatet for Natur i Vordingborg Kommune.